REPREZENTAREA SOCIALĂ A CRIZEI ECONOMICE ÎN ORGANIZAȚIILE SOCIETĂȚII CIVILE

Cristina BALAN, Rodica PASCARI

Crizele economice sunt un fenomen specific aproape fiecărei naţiuni şi oricărui stat contemporan viabil. În contextul globalizării, criza economică a devenit unul din subiectele de bază abordate în mass-media, în mediul profesional şi personal. Adrian Neculau afirmă că fenomenul crizei, indiferent de domeniul în care are loc, „se repercutează astăzi la nivel mondial, de la un sector la altul, afectând existența şi activitatea întreprinderilor, ale grupurilor, ale familiilor, ale indivizilor în plan personal, în echilibrul lor psihic şi somatic”[1, p.40].

Criza economică, după cum afirmă Barus-Michel, posedă toate caracteristicile unei crize psihosociale. Acest fenomen dispune de nişte realităţi foarte sensibile la schimbările ce au loc la nivel psihologic, cum ar fi emoţii, percepţii, motivaţii, toate manifestându-se la scară socială. Situaţiile în care au loc fluctuaţii ale proceselor economice pot afecta echilibrul psihologic al indivizilor, dar şi al organizaţiilor care îşi desfăşoară existența în cadrul social afectat. Acest lucru se datorează instituționalizării alertei şi instabilităţii economice de către organizaţie, pe când la nivel individual, are loc interiorizarea stării de criză. Capitalismul îşi lasă şi el amprenta, impunând atât instituţiilor, cât şi angajaţilor acestora necesitatea de a fi cât mai flexibili, or, pe timp de criză economică, se accelerează viteza schimbărilor, micşorându-se, totodată, timpul pentru identificarea strategiilor de menținere a echilibrului. Un studiu realizat în Marea Britanie, în anul 2010, a demonstrat că recesiunea economică, însoţită de şomajul în creştere şi măsurile de austeritate impuse de guvernanţi, au condus la sinuciderea în Anglia a peste 1 000 de persoane [3]. Astfel, observăm că sintagma „criză economică” devine una generică, care s-a instalat în conştiința individului, construind un întreg pattern comportamental şi un stil de percepere a situaţiilor din viaţă corelate cu acesta. Procesul prin care are loc interiorizarea tuturor conceptelor cu care operăm zi de zi se realizează, în mare parte, prin intermediul reprezentărilor sociale.

Un asemenea context economic îl putem observa în toate ţările înalt dezvoltate. Pe lângă criza economică, mai au loc şi modificări considerabile ale tehnologiilor moderne, care impun, la rândul lor, o nouă treaptă de dezvoltare şi adaptare a cadrului de muncă. Lilian Negură [2, p.159] evidenţiază câteva forme de revoluţie a muncii, şi anume: s*tructura şomajului, flexibilitatea* şi *diversitatea statusurilor angajaţilor*. Se atestă o tot mai vastă diversificare a tipurilor de angajatori, dar şi a contractelor de muncă.

Odată cu instaurarea capitalismului, instituţiile din Republica Moldova cunosc aceleaşi procese de tranziţie ca şi cele de peste hotare. Pe lângă influenţa crizei economice, Moldova se mai confruntă şi cu grave probleme sociale. Acestea favorizează apariţia unor noi tipuri de instituţii, care ar putea acoperi serviciile sociale nesuplimentate de stat, şi anume Organizaţiile Societăţii Civile (OSC). La moment, în Republica Moldova sunt înregistrate peste 8000 de OSC-uri [4], care vin cu un model total diferit al muncii faţă de cel existent în instituţiile publice şi instituţiile private. Acestea cunosc finanţare exterioară, impun tipuri noi de funcţii şi au un model specific de organizare. Anume aceste diferenţe ne mobilizează interesul pentru studierea influenţei crizei economice asupra angajaţilor din OSC-uri.

În cadrul cercetării noastre au participat 31 de angajaţi din 4 OSC-uri. Aceştia trebuiau să îndeplinească condiţiile:

- să lucreze în instituţia dată cel puţin 3 zile pe săptămână;
- să fie implicaţi în activitatea profesională a instituţiei de cel puţin 6 luni;
- la momentul efectuării cercetării, să nu activeze într-un alt tip de instituţii.

Angajaţilor le-a fost aplicat un chestionar de colectare a asociaţiilor libere privind criza economică, care, ulterior, au fost prelucrate conform tehnicii prototipice categoriale. Totodată, angajaţii au fost supuşi unui interviu pentru a scoate în evidenţă aspecte specifice privind mediul de muncă.

În urma prelucrării datelor, am observat că nucleul central este constituit din concepte, precum: lipsuri, neajunsuri, sărăcie. Statutul ambiguu al reprezentării sociale are o conotaţie mai apropiată de stările emoţionale pe care le trăieşte individul pe timp de criză economică: stres, depresie, pericol, frică. Tot aici vedem şi noţiuni ca şomaj, emigrări şi scăderea investiţiilor din exterior, lucru care are legătură directă cu specificul de activitate al OSC. Fără investiţiile din exterior şi ajutorul donatorilor, multe OSC-uri ar fi nevoite să-şi încheie activitatea. O altă caracteristică importantă pe care o înregistrează angajaţii OSC-urilor este componenţa elementelor periferice. Aici putem observa o puternică dorinţă de schimbare, sentimentul de revoltă şi opoziţie, dar şi o îngrijorare deosebită pentru problemele sociale pe care le cauzează criza economică: foametea, divorţurile, corupţia, criminalitatea, copiii rămaşi fără părinţi. Acceptăm veridicitatea a două explicaţii în acest sens: aşa cum majoritatea OSC-urilor lucrează în vederea diminuării crizei economico-sociale, angajaţii cunosc efectele dezastruoase ale

problemelor sociale asupra societății şi se simt afectați, în OSC-uri activează preponderent persoane cu un nivel ridicat al responsabilității civice.

În baza interviurilor, am obținut următoarele informații: în OSC-uri persistă un climat stresant, dar plin de entuziasm; se vorbeşte puțin despre criza economică, mai mult despre problemele sociale; motivația de a activa în OSC o constituie sentimentul de realizare socială; persoanele se simt vulnerabile financiar din cauza instabilității finanțărilor; au un nivel înalt al încrederii în instituție şi în viitor, în general; nu există corupție.

În urma cercetării, se evidențiază faptul că angajații OSC-urilor au interiorizat foarte bine activitățile pe care le desfăşoară şi problemele sociale pe care încearcă să le amelioreze prin munca lor. Aici persistă îngrijorare nu atât pentru problemele financiare cauzate de criza economică, ci pentru cele sociale. Totodată, observăm că fiecare structură organizațională, alături de specificul de activitate pe care îl desfăşoară, aplicată unui grup social, influențează dinamica imaginilor şi cogniților operatorii pe care le deține fiecare individ din cadrul acestui grup social. Acest fapt se datorează forței de structurare de care dispune angajatul, dar şi sugestibilității care facilitează interiorizarea condițiilor impuse de mediul exterior. Conştientizarea, de către managementul instituției angajatoare, a importanței ameliorării percepției negative a crizei economice poate contribui la eficientizarea procesului de muncă, creşterea nivelului motivației în rândul angajaților, menținerea unui climat sănătos în cadrul organizației şi diminuarea presiunii crizei asupra stării de sănătate psihologică a fiecărui angajat în parte. Iată de ce, sperăm că produsul cercetării noastre va asigura o perspectivă nouă asupra contextului organizațional şi al modului în care acesta influențează reprezentările sociale ale individului, dar şi o sursă pentru o mai bună înțelegere privind funcționarea individului în contextul unei societăți aflată în permanentă criză economică.

Referințe:

1. Coord. BARUS-MICHEL, Jacquelin, NECULAU, Adrian. *Psihosociologia crizei*. Bucureşti: Trei, 2011.
2. NEGURĂ, Lilian. *Criza ca „modus vivendi" al întreprinderilor hipermoderne şi intervenția psihosocială în psihosociologia crizei*. Bucureşti: Trei, 2011.
3. http://www.huffingtonpost.com/2012/08/15/uk-recession-suicides_n_1777906.html
4. http://rson.justice.md/organizations